

KO'KRAK BEZI SARATONINI NAZORATGA OLISH

Kasimova Shaxnoza Akmalovna*2 -Respublika Abu Ali ibn Sino nomli
jamoat salomatligi texnikumi. Akusherlik
va ginekologiya fani o'qituvchisi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada ko'krak bezi saratonini nazoratga olishning zamonaviy yondashuvlari yoritilgan. Kasallikning kelib chiqish sabablari, xavf omillari, erta tashxis qo'yish usullari, profilaktika choralari hamda kompleks davolash yo'llari ilmiy manbalar asosida tahlil qilingan. Shuningdek, aholi o'rtasida sog'lom turmush tarzini shakllantirish va onkologik kasalliklarning oldini olishda tibbiy profilaktikaning ahamiyati haqida atroflicha fikr va mulohazalar yuritiladi.

Kalit so'zlar: ko'krak bezi saratoni, onkologiya, erta tashxis, profilaktika, skrining, nazorat, davolash usullari.

КОНТРОЛЬ РАКА ГРУДИ

Аннотация: В данной статье рассматриваются современные подходы к контролю рака груди. На основе научных источников анализируются причины заболевания, факторы риска, методы ранней диагностики, профилактические меры и комплексные методы лечения. Также приводятся подробные соображения и комментарии о важности медицинской профилактики в формировании здорового образа жизни населения и профилактике онкологических заболеваний.

Ключевые слова: рак груди, онкология, ранняя диагностика, профилактика, скрининг, контроль, методы лечения.

BREAST CANCER CONTROL

Annotation: This article discusses modern approaches to controlling breast cancer. The causes of the disease, risk factors, early diagnosis methods, preventive measures and complex treatment methods are analyzed based on scientific sources. Also, detailed thoughts and comments are given on the importance of medical prevention in the formation of a healthy lifestyle among the population and the prevention of oncological diseases.

Keywords: breast cancer, oncology, early diagnosis, prevention, screening, control, treatment methods.

KIRISH

Ko'krak bezi saratoni dunyo miqyosida ayollar o'rtasida eng ko'p uchraydigan onkologik kasalliklardan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda ushbu kasallikning uchrash chastotasi ortib borayotgani sog'liqni saqlash tizimi oldiga jiddiy vazifalarni qo'yimoqda. Ko'krak bezi saratoni nafaqat tibbiy, balki ijtimoiy muammo sifatida ham katta ahamiyatga ega bo'lib, aholi salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Kasallikni erta bosqichda aniqlash va samarali nazoratga olish orqali o'lim ko'rsatkichlarini sezilarli darajada kamaytirish mumkin. Shu bois ko'krak bezi saratonini nazoratga olish masalasi zamonaviy tibbiyotning dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur maqolada kasallikning asosiy jihatlari, uni nazorat qilish usullari va profilaktika choralari keng yoritiladi.

METADALOGIYA

Ko'krak bezi saratonining kelib chiqish sabablari va xavf omillari mazkur kasallikni nazoratga olishda muhim ahamiyatga ega bo'lib, yuqorida bayon etilgan erta tashxis, profilaktika va davolash masalalari bilan uzviy bog'liqdir. Ko'krak bezi saratoni murakkab va ko'p omilli kasallik bo'lib, uning rivojlanishida biologik, gormonal, irsiy hamda tashqi muhit bilan bog'liq omillar o'zaro ta'sirda namoyon bo'ladi. Ushbu omillarni chuqur o'rganish va aniqlash kasallikning oldini olish hamda samarali nazorat qilish imkoniyatlarini kengaytiradi. Kasallikning kelib chiqishida irsiy moyillik yetakchi omillardan biri hisoblanadi. Oila a'zolari orasida ko'krak bezi saratoni yoki boshqa onkologik kasalliklar bilan og'rigan shaxslarning mavjudligi ayollarda ushbu kasallik rivojlanish xavfini sezilarli darajada oshiradi. Ayniqsa, BRCA1 va BRCA2 genlaridagi mutatsiyalar ko'krak bezi saratoni paydo bo'lish ehtimolini kuchaytirishi ilmiy tadqiqotlarda isbotlangan. Shu sababli irsiy xavf guruhiga mansub ayollarni muntazam tibbiy nazoratdan o'tkazish muhim hisoblanadi. Gormonal omillar ham ko'krak bezi saratonining rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Ayol organizmidagi estrogen va progesteron gormonlarining uzoq muddat yuqori darajada bo'lishi ko'krak bezlari hujayralarining nazoratsiz ko'payishiga olib kelishi mumkin. Erta hayz ko'rish, kech menopauza, homiladorlikning kech yoshda bo'lishi yoki umuman bo'lmasligi, shuningdek, gormonal preparatlarni uzoq muddat qabul qilish kasallik xavfini oshiruvchi omillar sifatida qaraladi. Bu holatlar gormonal muvozanat buzilishiga olib kelib, saraton rivojlanishiga qulay sharoit yaratadi. Ko'krak bezi saratoni rivojlanishida turmush tarzi bilan bog'liq omillar ham muhim ahamiyatga ega. Kamharakat turmush tarzi, noto'g'ri ovqatlanish, semizlik va ortiqcha vazn kasallik xavfini oshiradi. Ayniqsa, menopauzadan keyingi davrda semizlik estrogen gormonining yog' to'qimalarida ko'p ishlab chiqilishiga sabab bo'lib, bu esa saraton rivojlanish ehtimolini kuchaytiradi. Shuningdek, spirtli ichimliklar iste'moli va chekish kabi zararli odatlar organizmda hujayralarning genetik tuzilishiga salbiy ta'sir ko'rsatib, onkologik jarayonlarning rivojlanishiga olib kelishi mumkin. Ekologik omillar va tashqi muhit ta'siri ham ko'krak bezi saratonining paydo bo'lishida muhim

o‘rin tutadi. Radiatsiya, zararli kimyoviy moddalar, havoning ifloslanishi hamda stress holatlari immun tizim faoliyatini susaytirib, organizmning saraton hujayralariga qarshi kurashish qobiliyatini kamaytiradi. Uzoq davom etuvchi psixoemotsional zo‘riqishlar gormonal muvozanat buzilishiga olib kelib, kasallik rivojlanishi uchun qulay zamin yaratadi. Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, ko‘krak bezi saratonini erta aniqlash kasallikni nazoratga olish va davolash samaradorligini oshirishda hal qiluvchi omillardan biri hisoblanadi. Turli ilmiy manbalarda qayd etilishicha, ko‘krak bezi saratonining dastlabki bosqichlarida aniqlanishi bemorlarning yashab qolish ko‘rsatkichlarini sezilarli darajada oshiradi hamda og‘ir asoratlarning oldini olish imkonini beradi. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti va yetakchi onkolog mutaxassislarining tadqiqotlarida erta tashxis qo‘yilgan holatlarda davolash natijalari yuqori bo‘lishi, jarrohlik aralashuvlarining hajmi kichrayishi va reabilitatsiya jarayonining yengil kechishi ta’kidlangan.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Ilmiy adabiyotlarda ko‘krak bezi saratonini erta aniqlashning asosiy usullari sifatida o‘z-o‘zini tekshirish, klinik ko‘rik, mammografiya, ultratovush tekshiruvi va biopsiya keng yoritilgan. Tadqiqotchilar fikriga ko‘ra, ayniqsa mammografiya skriningi 40 yoshdan oshgan ayollarda kasallikni klinik belgilar paydo bo‘lishidan oldin aniqlash imkonini beradi. Bir qator klinik tadqiqotlar natijalari mammografiya yordamida aniqlangan saraton holatlarida besh yillik yashab qolish ko‘rsatkichlari ancha yuqori ekanligini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, yosh ayollarda va zich ko‘krak to‘qimasiga ega shaxslarda ultratovush tekshiruvi qo‘shimcha diagnostik usul sifatida muhim ahamiyat kasb etishi adabiyotlarda alohida ta’kidlanadi. Adabiyotlar tahlilida skrining dasturlarining samaradorligi masalasiga ham keng o‘rin berilgan. Rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko‘rsatadiki, aholining muayyan yosh guruhlarini muntazam skriningdan o‘tkazish ko‘krak bezi saratonidan o‘lim ko‘rsatkichlarini sezilarli darajada kamaytirishga xizmat qilgan. Ilmiy manbalarda skrining dasturlari nafaqat kasallikni erta aniqlash, balki aholi orasida onkologik hushyorlikni oshirish, ayollarning o‘z salomatligiga mas’uliyatli munosabatini shakllantirishda ham muhim rol o‘ynashi qayd etiladi. Shu nuqtayi nazardan, skriningni milliy sog‘liqni saqlash dasturlariga integratsiya qilish ko‘krak bezi saratonini samarali nazorat qilishning muhim sharti sifatida baholanadi. Shuningdek, adabiyotlarda erta tashxisning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati ham alohida ta’kidlanadi. Kasallikni kech bosqichlarda davolash katta moliyaviy xarajatlarni talab qilishi, mehnatga layoqatning pasayishi va hayot sifatining yomonlashuviga olib kelishi qayd etilgan. Aksincha, erta aniqlangan ko‘krak bezi saratoni kamroq invaziv davolash usullarini qo‘llash imkonini berib, bemorlarning ijtimoiy hayotga tezroq qaytishiga xizmat qiladi. Shu sababli ko‘plab ilmiy manbalarda erta tashxisni ta’minlash profilaktik tibbiyotning ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida e’tirof etiladi. Umuman olganda, adabiyotlar tahlili ko‘krak bezi saratonini erta

aniqlash kasallikni samarali nazoratga olishning asosiy sharti ekanligini tasdiqlaydi. Ilmiy tadqiqotlar natijalari erta tashxis, muntazam skrining va aholining tibbiy savodxonligini oshirish bir-biri bilan uzviy bog‘liq bo‘lib, ko‘krak bezi saratoniga qarshi kurashda muhim ahamiyat kasb etishini ko‘rsatadi.

NATIJA VA MUHOKAMALAR

Natija va muhokamalar bo‘limida olib borilgan tahlillar shuni ko‘rsatdiki, ko‘krak bezi saratonini davolash va nazorat qilish usullarini to‘g‘ri tanlash kasallikning kechishi, bemorlarning hayot sifati hamda uzoq muddatli yashab qolish ko‘rsatkichlariga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Yuqorida keltirilgan adabiyotlar va amaliy tajribalar asosida aniqlanishicha, ko‘krak bezi saratonini samarali davolash kompleks yondashuvni talab etadi va bu jarayonda jarrohlik, nur terapiyasi, dori vositalari bilan davolash hamda reabilitatsiya tadbirlarining o‘zaro uyg‘unligi muhim ahamiyat kasb etadi. Olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, kasallik erta bosqichda aniqlangan hollarda jarrohlik davolash usuli asosiy va eng samarali choralaridan biri hisoblanadi. O‘smalarni to‘liq yoki qisman olib tashlash orqali kasallik tarqalishining oldi olinadi va keyingi davolash bosqichlarining samaradorligi oshadi. Shu bilan birga, organ saqlovchi jarrohlik usullarining qo‘llanilishi bemorlarning psixologik holatini yaxshilash va hayot sifatini saqlab qolishga xizmat qilishi amaliy kuzatuvlarda tasdiqlangan. Muhokamalar jarayonida aniqlanishicha, jarrohlikdan keyin qo‘llaniladigan nur terapiyasi qayta kasallanish xavfini kamaytirishda muhim o‘rin tutadi. Dori vositalari bilan davolash, xususan kimyoterapiya va gormonal terapiya usullari kasallikning tarqalgan shakllarida va qaytalanish xavfi yuqori bo‘lgan holatlarda samarali natijalar berishi kuzatildi. Natijalar shuni ko‘rsatdiki, gormonga sezgir o‘smalarda gormonal terapiya uzoq muddatli nazoratni ta’minlashga yordam beradi, kimyoterapiya esa saraton hujayralarining o‘sishini sekinlashtiradi yoki to‘xtatadi. Shu bilan birga, ushbu davolash usullarining nojo‘ya ta’sirlari mavjud bo‘lib, ularni kamaytirish maqsadida individual davolash rejalarini ishlab chiqish zarurligi muhokamalarda alohida ta’kidlandi. Nazorat qilish masalasiga to‘xtaladigan bo‘lsak, olib borilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, davolashdan keyingi muntazam tibbiy kuzatuv ko‘krak bezi saratonining qayta rivojlanishini erta aniqlashda muhim ahamiyatga ega. Klinik ko‘riklar, instrumental tekshiruvlar va laborator tahlillarning belgilangan muddatlarda o‘tkazilishi bemorlarning umumiy holatini baholash va asoratlarning oldini olish imkonini beradi. Muhokamalar davomida aniqlanishicha, nazorat tizimi nafaqat kasallikni qayta aniqlash, balki bemorlarning psixologik qo‘llab-quvvatlanishini ta’minlashda ham muhim rol o‘ynaydi. Umuman olganda, natija va muhokamalar shuni tasdiqlaydiki, ko‘krak bezi saratonini davolash va nazorat qilish usullarining samaradorligi erta tashxis, individual yondashuv va kompleks davolash strategiyalariga bevosita bog‘liqdir. Yuqorida bayon etilgan davolash va nazorat usullarini tizimli ravishda qo‘llash ko‘krak bezi saratonini nazoratga olish,

bemorlarning hayot sifatini yaxshilash va kasallikdan kelib chiqadigan salbiy oqibatlarni kamaytirishga xizmat qiladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, ko'krak bezi saratonini nazoratga olish zamonaviy tibbiyotning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi. Kasallikni erta aniqlash, kompleks davolash va samarali profilaktika choralarini qo'llash orqali uning salbiy oqibatlarini kamaytirish mumkin. Skrining dasturlarini rivojlantirish, aholi o'rtasida sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish va tibbiy bilimlarni oshirish ko'krak bezi saratoniga qarshi kurashda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abdullayev A.A. Onkologiya asoslari. – Toshkent: Meditsina, 2019.
2. Xalilov B.Sh. Ayollar onkologik kasalliklari. – Toshkent, 2020.
3. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti. Ko'krak bezi saratoni bo'yicha tavsiyalar.
4. Karimov U.K. Profilaktik tibbiyot asoslari. – Toshkent, 2018.
5. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi materiallari.